

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 נ' [REDACTED] נ' [REDACTED] (אח')

27.7.14

לפני השופט שלמה אלבו

התובעת

[REDACTED], ת.ז. [REDACTED]
ע"י ב"ב עו"ד יוסי ריכטר

נגד

הנתבע

[REDACTED], ת.ז. [REDACTED]
ע"י ב"ב עו"ד מירית חבית ועו"ד אלי תוסיה כהן1
2

בעניין עזבון המנוחה: [REDACTED]

פסק דין

3

4 השאלה העומדת לדיון היא אם יש לקיים את צוואתה של המנוחה או שיש להורות על ביטולה
5 מחמת פגמים שנפלו בעריכתה. העדר כשירות המנוחה לצוות, נטילת חלק של הזוכה בעריכת
6 הצוואה וחשפתה על המנוחה השפעה בלתי חוגגת.

7

8

החלטתי לקבל את ההתנגדות ולדחות את התביעה לקיום הצוואה.

9

10

רקע עובדתי וטענות הצדדים

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1. המנוחה [REDACTED] (להלן: "המנוחה"), חלקה לבית עולמה ביום 22.1.11, בדיונה כבת
74, כשהיא חשוכת ילדים.

2. התובעת, אחותה של המנוחה, מבקשת לקיים את צוואת המנוחה שנוסחה ונחתמה ביום
19.1.11, לפני הנוטריון [REDACTED] (להלן: "הנוטריון"), שלושה ימים טרם פטירתה.

3. הנתבע, אשר חי עם המנוחה תחת קורת גג אחת וניהל עימה משק בית משותף, במשך שנים
רבות, הוא המתנגד בתיק זה. טענתו היא שיש לחלק את עזבון המנוחה ע"י הוראות חוק
הירושה.

4. המנוחה החלה לסבול מתסמינים גופניים אשר אובחנו, בחודש ספטמבר 2010, כנובעים
מגידול ממאיר בבלב עם גרורות לכבד. היא סופלה בכימותרפיה, בביח"ח [REDACTED], עד
ליום 21.11.10. ביום 27.11.10 אושפזה באותו ביח"ח בשל תופעות, אשר יוחסו לתופעות
הלוראי של הטיפול הכימותרפי וללחץ של הגרורות בכבד על דרכי המרה וזיהום משני בהם.
בנוסף קיבלה המנוחה טיפול בנוגדני קרישה, בשל פקקת ורידים עמוקה ותסחיף ריאתי
ובתרופה נוגדת דיכאון.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח')

- 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
  - 6
  - 7
  - 8
  - 9
  - 10
  - 11
  - 12
  - 13
  - 14
  - 15
  - 16
  - 17
  - 18
  - 19
  - 20
  - 21
  - 22
  - 23
  - 24
  - 25
  - 26
  - 27
  - 28
  - 29
  - 30
  - 31
  - 32
  - 33
5. בשל הדרדרות במצבה הגופני בעת שוחררה מבית החולים "שערי צדק", ביום 9.12.10, תופנתה המנוחה להמשך אשפוז במחלקה הסייעדית בבית החולים "משגב לדך", שם אושפזה במחלקה "סייעדי מורכב", עד ליום מותה (22.1.11).
6. על פי הצוואה, אשר כאמור, נערכה ונחתמה לפני הנוטריון ביום 19.1.11, כלומר 3 ימים לפני מותה, הותירה המנוחה את זכויותיה בדירה [REDACTED] חלקה 10, בית חלקה 10, בידי הנתבע, אשר כונה בצוואה "חברי לחיים", ואילו את כל יתר עיזבונה, לרבות דירה ב[REDACTED] בית, בתל חלקה 16, הורשה לתובעת.
- באין המקום לציין שהזכויות בדירה שבתת חלקה 10 רשומות בלשכת רישום המקרקעין ע"ש המנוחה וע"ש הנתבע, בחלקים שונים ומכאן שעפ"י הצוואה מתמצה חלקו של הנתבע בעיזבון המנוחה אין ורק במחצית הזכויות בדירה.
7. אין חולק שהנוטריון הציג לפניו לכית החולים בו הייתה המנוחה מאושפזת. הביקור הראשון היה ביום 18.1.11 והביקור השני ביום 19.1.11. כל אחד מהביקורים נמשך כמחצית השעה. אין גם חולק שתמסמך הורשתי עליו הסתמך הנוטריון, לצורך בירור כשרותה של המנוחה, נשא את תאריך הביקור הראשון.
8. ביום 1.1.11 משכה התובעת מחשבון הבנק של המנוחה מיליון ש"ח וביום 8.1.11 משכה מיליון ש"ח נוספים. סכומים אלה נמשכו למחשבון באמצעות שיקים שנחתמו על ידי המנוחה מראש, על החלק, ומולאו על ידי התובעת. במהלך המשפט הוכח שהתובעת השתמשה בשיקים חתומים מראש גם לצרכים אחרים ובהם תשלום שכר טרחת הנוטריון.
9. בכתב ההתנגדות לצוואה העלה הנתבע טענות שונות המתבקשות בעיקר במצבה הרפואי של המנוחה ותפקודה המנטלי - קוגניטיבי, ערב החתימה על הצוואה וטענות חנוגות לפגמים שנפלו, לטענתו, בעריכתה.
- אדון בטענות הנתבע בסדר הבא:
- א. טענות ביחס לכשרות המנוחה לערוך צוואה. בפרק זה אדון גם בטענות הנתבע ביחס לפגמים שנפלו בצוואה, ככל שאלה קשורים לתעודה הרפואית ששימשה את הנוטריון לצורך עריכת הצוואה.
- ב. טענות ביחס למעורבות הזוכה בעריכת הצוואה.
- ג. לחילופין ביטול הצוואה עקב השפעה בלתי הוגנת.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 ~~אברהם (אברהם) ואח'~~

10. הנתבע טען גם שהצוואה אינה משקפת את רצונה האמיתי של המנוחה. נוכח קבלת טענותיו
האחרות של הנתבע לא מצאתי צורך לעסוק בטענה זו.
11. מטעם התובעת העידו, בנוסף לתובעת עצמה, הנוטריון (נחקר פעמיים), ~~אברהם (אברהם)~~ - האחות
הראשית במחלקת סיעוד מורכב בבית החולים ~~אברהם (אברהם)~~, ~~אברהם (אברהם)~~ - בתה של התובעת,
~~אברהם (אברהם)~~ - אחת הרופאות במחלקה בה אושפזה המנוחה עד למותה ואשר נתנה
את האישור הרפואי וכתבה את סיכום המחלקה, ~~אברהם (אברהם)~~ - אחיהן של המנוחה ושל
התובעת.
12. מטעם הנתבע העידו, בנוסף לנתבע עצמו, המומחים: פרופ' מנחם פיינר וד"ר שלמון, בתו של
הנתבע - ~~אברהם (אברהם)~~ - ~~אברהם (אברהם)~~ - טיפלה במנוחה בעת אשפוזיה בבית החולים
וצילמה אותה מספר דקות לאחר חתימת הצוואה ולהלן: "המטפלת".
- דיון והכרעה**
13. אחת הדרכים לעשיית צוואה היא ~~אברהם (אברהם)~~ לפני רשות, כקבוע בסעיף 22 לחוק הירושה,
הנשכ"ח - 1965 נלהלן: "חוק הירושה". רשות לעניין זה הינה נוטריון אשר מוטל עליו לפעול
על פיו חוק הנוטריונים, תשל"ז - 1976 והתקנות שהותקנו על פי חוק זה ובין היתר על פי
תקנה 4 (ה) לתקנות הנוטריונים, תשל"ז - 1977. "תקנה 4(ה)" בה נקבע:
- "לא ייתן נוטריון אישור על עשיית פעולה בפניו אם המבקש לבצע את
הפעולה מאושפז בבית חולים או מרותק למיטתו, כל עוד לא הוצגה בפניו
תעודה רפואית לפי טופס שבתוספת הראשונה שהוצאה ביום עשיית
הפעולה; התעודה הרפואית תצורף לעותק האישור שיסמך בדיקת הנוטריון."**
14. על התעודה הרפואית העדכנית לשקף את מצבו הרפואי של המצווה ביום עשיית הצוואה.
תעודה רפואית זו יכולה לתמוך בגמירת דעתו של המצווה, שהמסמך ישמש כצוואה. התקנה
מחייבת את הנוטריון לקבל את התעודה הרפואית לפני עשיית הצוואה.
15. בהעדר תעודה רפואית במקרים הנ"ל, נופל גסם באישור הנוטריוני של הצוואה, ופגם זה
מעביר את הנטל על המבקש לקיים הצוואה, ועליו להוכיח את גמירת דעתו של המנוח בעת
שחתם על הצוואה.
- הסוגיה נדונה בהרחבה בע"א 36/88 זלוף דורה ואח' נ' זלוף שאול, פ"ד מו(3), 184, 188-189.
משנפל פגמים צורניים בצוואה עובר הנטל להוכחת אמתותה של הצוואה ולתקופתה על מי
שמבקש לקיימה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 ~~המנוחה~~ ואח'

1 לעניין זה נקבע בע"א 493/83 אבו סנינה נ' טהא, פ"ד (4) 639, 643 (29.12.85) כדלהלן:

2 "הלכה פסוקה בידינו, כי 'צוואה שאין בה פגם מבחינת הצורה, חזקה עליה
3 שצוואת אמת היא, והטוען שאין לה תוקף-עליו הראיה... והוא הדין לחיפז:
4 צוואה שיש בה פגם מבחינת הצורה, אינה בחזקת עומדת, והטוען שיש
5 לקיימה - עליו הראייה תחילה שצוואת אמת היא'... נטל ההוכחה המוטל על
6 המבקש אינו רק לעניין אמיתותה של הצוואה אלא גם לעניין גמירות דעתו של
7 המצווה, שהמסמך ישמש כצוואה בדבר חלוקת רכושו לאחר מותו".

8

9 16. ברנר חתם כי בעת עשיית הצוואה לא נתקיימו הנדירות ותקנה 4(ח), שהחשובה שבהן נוגעת
10 לקיומה של תעודת הרפואה שהוצגה ביום עשיית הפעולה. בפס"ד זלוף נקבע שאין צורך
11 להרבות במילוי על חשיבותה של תעודת רופא, המשקפת את מצבו הרפואי של חולה
12 המאושפז בבית חולים ביום עשיית הפעולה, ולא בכדי הותקנה התקנה הנ"ל. תעודה כזאת
13 לא הייתה לפני הנוטריון, ובכך הפגם העיקרי שבאישורו, אשר העביר את הנטל על התובעת
14 להוכיח את גמירות דעתה של המנוחה בעת שחתמה על הצוואה.

15

16 לאחר התעמקות בראיות שהובאו לפני ובטענות הצדדים, הגעתי למסקנה שהתובעת לא
17 הרימה נטל זה.

18

19 **א. כשרות המנוחה לערוך צוואה**

20

21 17. בסעיף 26 לחוק הירושה נקבע שצוואה שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע לתבחין בטיבה של
22 צוואה – בטלה.

23 בפסיקה נקבע שרואים אדם כיכול לתבחין בטיבה של צוואה אם ידע עריכת הצוואה הבין
24 שהוא חותם על הצוואה, הבין כי הוא נותן את רכושו ולמנוחה נותן ידע את היקף רכושו
25 והיה מודע לצפיות של אלה שהוא מטיב עמו ושל אלה שהוא מדיד מצווה להן.
26 ע"א 160/80 בגדל נ' בגדל, פ"ד (3) 101 (29.4.81); ע"א 15/85 מזרחי נ' רז, פ"ד (4) 545
27 (15.11.87).

28

29 18. קיימת מחלוקת בין הצדדים בשאלת מצבה של המנוחה בעת חתימת הצוואה.

30 התובעת הסתמכה בעניין זה על עדותה היא, על עדותו של הנוטריון, על עדותה של דר' פ',
31 שהייתה אחת הרופאות אשר טיפלו במנוחה ואשר ערכה את התעודת הרפואית עליה הסתמך
32 הנוטריון ואת סיכום הפטירה, על עדותה של האחיות ~~המנוחה~~ ועל עדותה ~~של אחותה~~ ~~המנוחה~~
33 בתה של התובעת.

34 הנתבע הסתמך על עדותה של המטפלת, על עדות בת ~~המנוחה~~ ועל חוות דעת מומחים מטעמו,
35 אשר הסתמכו על חתימת הרפואי של המנוחה. אסקור את העדויות העיקריות בתיק.

36

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח' [REDACTED])

19. המטפלת, אשר טיפלה במנוחה 5 ימים בשבוע, 6 שעות ביום והייתה צמודה אליה בשעות
 20. אלה, מחודש אוקטובר 2010 ועד ליום פטירתה, הצהירה כי כשבועיים לפני פטירתה, מצבה
 21. של המנוחה התדרדר מאוד. היא אכלה פחות, פחות הביעה רצון לזון. התקשתה בדיבור,
 22. הייתה דיכאונית, ישנונית ומבולבלת. כך לדוגמא, כאשר הציעו לה לאכול, אמרה שכבר
 23. אכלה, וכאשר הוצע לה להתרחץ טענה שכבר התרחצה, דבר שלא היה נכון. המנוחה גם
 24. הייתה מבולבלת ביחס לימי השבוע. בשבוע האחרון לפני פטירתה מצבה של המנוחה היה
 25. ממש גרוע. היא הייתה מנותקת כמעט לגמרי וכל הזמן עיניה היו עצומות. היא תקשרה מעט
 26. ודיברה מעט מאוד. היא בקושי דיברה, יותר דיברה עם העניים.
 27.
 28.
 29. 20. בחתימתה למפגש הראשון של הנוטריון עם המנוחה, הצהירה המטפלת שבמהלך מרבית זמן
 30. הביקור שהה הנוטריון בחדר ביחד עם המנוחה ועם התובעת, אשר יצאה מהחדר מספר רגעים
 31. לפני שהתקיים המפגש. כל המפגש נמשך כחצי שעה. עוד הצהירה, שבמועד זה הייתה
 32. המנוחה מיואשת, אפתיית, ונראה היה כי "חרימה ידיים", לנוכח מצבה המתדרדר.
 33.
 34. 21. בתצהירה פירטה המטפלת גם את המפגש השני בין הנוטריון לבין המנוחה, מפגש בו נחתמה
 35. הצוואה. במפגש זה, שהתקיים בשעות הצהריים, ונמשך כחצי שעה, התבקשה להמתין מחוץ
 36. לחדר. בתחילה היו בחדר הנוטריון, המנוחה והתובעת ולאחר מכן יצאה התובעת והנוטריון
 37. נותר עם המנוחה לבד. בשלב מסוים יצא הנוטריון וביקש מהמטפלת להחזיק את ידה של
 38. המנוחה, בעת שהיא חותמת על הצוואה, זאת למען שהמנוחה לא הצליחה להחזיק אותה.
 39. המטפלת סירבה לבקשת הנוטריון, כי סברה שבאותו רגע המנוחה הייתה "ממש כמו צמח".
 40. לדבריה באותו שלב המנוחה לא דיברה, לא יכלה הייתה לשתות ונזקקה להרטיב את
 41. השפתיים. מרבית הזמן הייתה במצב שינה ולמעשה לא הייתה מסוגלת לעשות דבר.
 42.
 43. 22. עוד הצהירה המטפלת שלאחר שהנוטריון יצא מהחדר, היא התקשרה ל[REDACTED] בתו של הנתבע,
 44. וסיפרה לה על האירוע [REDACTED] ביקשה ממנה לצלם את המנוחה וכך עשתה. בחקירתה מתברר
 45. שצילום המנוחה בוצע בסמוך ליציאת הנוטריון. עוד הצידה המטפלת שהמנוחה לא הגיבה
 46. כאשר היא אמרה לה שהיא עומדת לצלמה.
 47.
 48. 23. המטפלת נחקרה על תצהירה ועדותה לא נסתרה. לדבריה, בשבועות האחרונים לחיי המנוחה
 49. כמעט ולא היו לה שיחות עמה, משום שהמנוחה ישנה רוב הזמן. כאשר נשאלה אם דיברה,
 50. השיבה שבעיקר היא דיברה וכי ידעה שהמנוחה שומעת.
 51.
 52. 24. בתו של הנתבע, תיארה במילים הבאות את מצבה של המנוחה בסמוך לעריכת
 53. הצוואה:
 54.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 מלואה (המנוחה) ואח'

- 1 "... היא היתה גוססת והגוף שלה מתקלף ... היא היתה במצב על הפנים.
2 היא יכולה היתה לדבר כמה מילים ולא יותר מזה".
3
4 כאשר נשאלה אם יכולה הייתה להשיב לשאלות, השיבה: "היא היתה במצב קשה, כואבת,
5 מבקשת למות".
6
7 25. בתצהיר העדות הראשית הצהיר הנטריין שבמחצית חודש ינואר 2011, פנתה אליו התובעת,
8 אותה הכיר במסגרת פעילות מפלגתית רבת שנים, ומסרה לו שאחותה, המנוחה, המאושפזת
9 בבית החולים "מאיר" מבקשת לערוך צוואה וביקשה שיבקר אצלה לשם כך. על פניה זו,
10 אשר נעשתה על ידי התובעת ועל החיכרות בינה לבין הנטריין, עוד יורחב בהמשך.
11
12 26. עוד הצהיר הנטריין בתצהירו שביום 18.1.11, בשעות הצהריים, הגיע לבית החולים ופגש שם
13 את התובעת, אשר הכריזה אותו לחדרת של המנוחה. הנטריין הציג עצמו לפני המנוחה והיא
14 השיבה לו לשלום. המנוחה עשתה עליו רושם שהיא צלולה ומבינה דבר.
15 כאשר נשאל הנטריין אם המנוחה הייתה ערנית חשיב: "המילה 'ערנית' לאדם שנמצא
16 בסיטואציה בנושא של תרופות, אי אפשר להגיד שהיא הייתה בערנות. היא הייתה צלולה
17 והיא ידעה בדיוק מה שהיא אומרת, אבל ערנית, היא לא קפצה על המיטה...".
18 בהמשך התקירה טען הנטריין שגם ביום קבלת הפרטים וגם ביום התנימה הייתה המנוחה
19 ערה וצלולה. עדות זו אינה מתיישבת עם הדיכונים האובייקטיביים המצויים בתיקה הרפואי
20 של המנוחה, ועל כך בהמשך.
21 27. בתצהירו הוסיף הנטריין שלפי בקשתו נותרו הוא והמנוחה בחדר לבד ואז נשאלה המנוחה
22 אם היא מעוניינת לערוך צוואה והיא השיבה לו בצורה ברורה "כן". הנטריין שאל אותה
23 איזה נכסים יש לה והיא השיבה שיש לה שתי דירות, שאחת מהן משותפת לה ולנתנו וכן
24 כספים שעל שמה בבנק.
25
26 28. כאשר נשאל אם המנוחה מסרה לו מהו סכום הכסף שיש לה בבנק, השיב הנטריין בשלילה.
27 הנטריין השיב גם בשלילה לשאלה אם המנוחה מסרה לו שמספר ימים לפני אותו מועד
28 משכה התובעת מחשבון הבנק של המנוחה שני מיליון ש"ח. עובדה זו מעוררת ספק בדבר
29 ידיעת המנוחה מהו היקף עיזבונה, עובדה חיונית ביותר כעת הדיון בשאלה אם המנוחה
30 הייתה כשירה לערוך צוואה והיא מלמדת גם על התנהלותה של התובעת בכל הקשור לצוואה.
31 כבר עתה ניתן לעורר את השאלה מדוע ראתה המנוחה צורך להעביר לתובעת שני מיליון ש"ח,
32 מספר ימים לפני חתימת הצוואה, אם ממילא התכוונה להוריש לתובעת את מרבית רכושיה.
33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (ת) ואח'

- 1 בחמשך החליך הסתבר, מדברי ב"כ התובעת, אשר מונה כמנהל עובד זמני, שבחשבונו
2 המנוחה נותר כמיליון ₪ ומכאן שבסמוך למועד חתימת הצוואה, קטן היקף כספי העיזבון
3 בכשני שלישים.
4
- 5 29. הנוטריון הצהיר שכאשר שאל את המנוחה למי ברצונה להוריש את הרכוש, פרטה המנוחה
6 לפניו את רצונה, בהתאם למה שכתב לאחר מכן בצוואה שחכין. לשאלתו כיצד יוכל לקבל את
7 פרטי הרכוש, הפנתה המנוחה את הנוטריון אל התובעת.
8
- 9 30. אע"כ עתה לדון בתעודה הרפואית עליה ביקשה התובעת להסתמך.
10 הנוטריון הצהיר שלפני צאתו מביה"ת, ביום ביקורו הראשון, הוא נכנס לחדרה של ד"ר פ.
11 ואמר לה שלפי התרשמותו המנוחה צלולה ומבינה וכשירה לחתום על צוואה, אך הוא מבקש
12 את חוות דעתה המקצועית, בתעודה חתומה. לדבריו, הרופאה השיבה לו שהתרשמותו נכונה,
13 והתעודה תהיה מוכנה כשיצא למחרת.
- 14 31. מתצהירו ועדותו של הנוטריון עולה שביום 18.1.11 הוא הגיע לביה"ת בסמוך לשעה 13:00
15 וכי שחה בחדרה של המנוחה בין 30 ל-45 דקות. לדבריו השיחה עם ד"ר פ. התקיימה בין
16 השעה 13:40 ל-13:45.
- 17 במהלך המשפט התברר שבאותו יום בשעה 12:07 שוגרה התעודה הרפואית בפקסימיליה,
18 למספר פקסי שאינו מוכר למי מהצדדים, ומכאן שהתעודה נחתמה עוד קודם לכן. עובדה
19 זאת אינה מתיישבת עם עדות הנוטריון שהוא פנה לה, אשר ביקש מהרופאה את התעודה
20 הרפואית לאחר צאתו מחדרה של המנוחה. יצוין שגם ד"ר פ. לא יכולה הייתה להסביר
21 סתירה זו.
- 22 32. על פי החלטת ביהמ"ש, שיגר הנוטריון לבית המשפט את התעודה עליה הסתמך ואף זמן
23 לחקירה נוספת. הואיל וגם בתעודה שחציג הנוטריון מופיע אישור שגור הפקסי במועד
24 האמור, התבקש הנוטריון לתת לכך הסבר, אך לא יכול היה להסביר למי נשלח הפקסי.
- 25 33. אמשיך לפי סדר הדברים בתצהיר הנוטריון. ביום 19.1.11, יום חתימת הצוואה, הגיע
26 הנוטריון לחדרה של המנוחה ולפי בקשתו נותרו הוא והמנוחה לבד בחדר.
27 בעדותו טען הנוטריון שביום זה לא ראה כל שינוי במצבה של המנוחה לעומת יום אתמול.
28 לדבריו, הקריא למנוחה את הצוואה שחכין ושאל אותה האם הצוואה מתאימה לרצונה,
29 והיא השיבה לו, באופן צלול וברור, "כן". לפי בקשתו חתמה המנוחה על הצוואה פעמיים,
30 כשהיא שוכבת במיטה – פעם אחת במקום המוכן לחתימה ופעם שנייה ליד המקום בו רשם
31 את התאריך בכתב ידו.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (א) ואח'

34. כאשר נשאלה, - בתה של התובעת, מה היה מצבה של המצוה ביום חתימת הצוואה
השיבה שמצבה היה מאוד בעייתי. מצד אחד היא הייתה מאוד חלשה ומצד שני היא הייתה
מאוד צלולה. כאשר נשאלה אם בבוטקו של יום חתימת הצוואה הייתה המצוה ערה השיבה:
"כל הזמן היא הייתה ערה אבל מאוד חלשה. מה זה ערה? זה און אנד אוןף כזה אבל ברגע
שהיית פונה אליה, היא הייתה צלולה אבל במקום פיזי חלש."
- כאשר נשאלה אם נשארה בבית החולים לאחר חתימת הצוואה ועומתה עם הדברים שכתבה
האחות [REDACTED] לפיהם ה"מטופלת רדומה רוב שעות היום, רגועה נפשית ופיזית", השיבה
שיתכן שהייתה שם ויתכן שיצאה וחזרה "אבל היה מאוד קשה. בן אדם תולך למות".
ובהמשך: "אבל הסברתי שהיא הייתה מאוד חלשה. כשאת היית פונה אליה היא הייתה
עונה לך. וקחי בחשבון בן אדם על סף מותו. את מתקשרת איתו? באיזה מצב הוא? שהיא
תקום ונשיר ביחד!"
35. אשוב לעדות הנוטריון. בהמשכו לטענת המטפלת, אשר הצהירה שהנוטריון ביקש ממנה
לאחוז בידה של המנוחה על מנת שתוכל לחתום על הצוואה וכי היא סירבה, הצהיר הנוטריון
שאינו זוכר אם אכן ביקש זאת. מכל מקום הצהיר שהמנוחה חתמה על הצוואה בכוחות
עצמה.
- כאשר נשאל הנוטריון מי נכח בפגישה השנייה, העיד שלפי מיטב זכרונו עד לשלב חתימת
הצוואה היו רק הוא והמנוחה וכאשר נשאל מה היה אחר כך השיב:
"...יכול להיות שהיא התקשתה בחתימה או היה נעדרה על ידי מישהו.
בגלל זה ביקשתי ממנה לחתום פעמיים גם על התאריך וגם על הצוואה".
בהמשך נשאל הנוטריון אם המנוחה הצליחה לחתום לבד על הצוואה ועל כך השיב:
"אולי היד רעדה או משהו. אני לא בטוח על הנקודה הזאת, אבל יכול להיות
שמישהו עזר לה לחתום אבל זו חתימתה".
- הנוטריון לא מצא פגם בכך שביקש מהמטפלת לחזיק את ידה של המנוחה כדי שהיא
תחתום על הצוואה. כאשר התבקש בחקירה החוזרת להתעמת עם טענת המטפלת כי סירבה
לבקשתו לסייע למנוחה לחתום על הצוואה, אישר הנוטריון שהמנוחה התקשתה לחתום
ויתכן שהמטפלת נכחה במעמד זה, אך טען שאינו זוכר את הסוגיה הזאת.
36. יצוין שהתובעת שללה אירוע זה לחלוטין וטענה שהמדובר בהמצאה. חואיל והתובעת
והנוטריון מאשרים שהתובעת לא הייתה נוכחת במעמד חתימת הצוואה וחואיל ובין עדותה
של התובעת לבין עדות הנוטריון התגלו סתירות נוספות, אני מעדיף בנקודה זו את עדות
המטפלת, אשר לא גשלה על ידי הנוטריון. יש להניח שלולא היו רגליים לעדות המטפלת היה
הנוטריון שולל את דבריה מכל וכל.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח')

- 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
37. כאן המקום לציין שעל פי סעיף 22 לחוק הירושה, העוסק בצוואה בפני רשות, אין הכרח שהמצווה יחתום על צוואתו ועל כן לו הייתי משוכנע בכשירותה של המנוחה לצוות לא הייתי מייחס משמעות רבה לנושא החתימה. במקרה דנן עמידתו של הנוטריון על כך שהמנוחה תחתום על הצוואה ועוד בשני מקומות, כאשר היה ברור לו שהמנוחה מתקשה לחתום ולדעתו אף נוקקה לעזרה בעניין זה, אומרת דרשני.
38. הדיון בעניין החתימה גם הוכיח שהנוטריון אינו זוכר בוודאות את נסיבות עריכת הצוואה ובכך מקום בו נדרש לחתימתו לנושא זה הייתה התייחסותו לא החלטית ויתכן שאף סותרת. בתצהיר הנוטריון הראשית, אשר נכתב בתגובה לעדות המטפלת בתצהירה, הצהיר הנוטריון שאינו זוכר אם ביקש מהמטפלת לסייע למנוחה לחתום על הצוואה ומכל מקום המנוחה חתמה על הצוואה לבדה ובכוחות עצמה. לעומת זאת, בחקירתו העיד שיתכן שהמנוחה התקשתה בחתימתה ונעזרה במישהו (שאת שמו לא ציין) ועל כך חזר גם בחמשך. עדות זו אינה מתיישבת עם קביעתו בתצהיר, שהמנוחה חתמה על הצוואה לבדה בכוחות עצמה, פעמיים, כשהוא והמנוחה היו בתורה לבד.
39. על דברים אלה יש להוסיף גם את עדות הנוטריון שהמנוחה חתמה בפניו על השיק לתשלום שכר טרחתו, טענה ממנה חזר במידה אחר מכן וטען שאינו זוכר (עמ' 40 שורות 26-20).
40. כאן המקום לציין שבעוד שהנוטריון העיד על שיק אחד שקיבל, התברר בחקירתו מיום 19.5.13 שנמסרו לו שני שיקים. הנוטריון הסביר ששיק אחד נמסר לו עבור עריכת הצוואה והשני עבור האישור הנוטריוני. באותה עדות התברר שהתובעת החזיקה בפנקס שיקים שנחתם מראש על ידי המנוחה ומילאה בו בכתב ידה שני שיקים לפקודת הנוטריון.
41. עיון במסמכים הרפואיים בתיק הרפואי של המנוחה, בהם מתועד מצבה של המנוחה בסמוך למועדי המפגשים בינה לבין הנוטריון, מגלה שקיים פער גדול בין התרשמותו של הנוטריון ממצבה של המנוחה ומעדותה של בתה של התובעת בעניין זה לבין התרשמותם של הגורמים המקצועיים. עוד אוסיף שהתיעוד בזמן אמת ובתעודת הפטירה אינו תואם את הכתוב בתעודה הרפואית ועל כך בחמשך.
41. בטופס אישור עשיית הצוואה, אישר הנוטריון שביום 19.1.11 ניצבה לפניו המצווה, אמרה את דברי הצוואה שרשם במסמך שצורף וכי השתכנע שהמצווה שומעת את השפה העברית ותביעה את רצונה שהדברים יכתבו בהתאם לרצונה זה. עוד אישר הנוטריון כי קרא בפני המצווה את דברי הצוואה, כפי שרשם אותם, מילה במילה והמצווה הצהירה מרצונה החופשי שזוהי צוואתה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (המנהל נ' אהרן) ואח'

42. כאמור, הנוטריון הצהיר שביום חתימת הצוואה הוא הקריא למנוחה את הצוואה שהכין ושאל אותה האם הצוואה מותאימה לרצונה והיא השיבה לו, באופן צלול וברור "כן".
- מכאן שהצהרת המנוחה ביום חתימת הצוואה שזוהי צוואתה התמצתה במילה אחת: "כן".
43. בניגוד לציוני המופיע בתקנה 23(א) לתקנות הנוטריונים, לא מסר הנוטריון למנוחה את הצוואה המקורית (ואף לא העתק ממנה). מסירת הצוואה המקורית לידי המצווה הינה חלק מתפקידו של הנוטריון ובתקנות נקבע שבמקרה שהמצווה אינו מעוניין לקבל את הצוואה לידיה, על הנוטריון להפקידה אצל הרשם לענייני ירושה.
44. הנוטריון נימק את העובדה שהצוואה לא נמסרה לידי המצווה בטענה שהיה עליו לסדר את הצוואה במשרדו, לשים את חסר וכו'. אין לקבל טענה זו. הנוטריון הגיע אל המצווה, ביום חתימת הצוואה, כאשר הצוואה הייתה מודפסת ומוכנה לחתימה. היה עליו לדאוג שכל העניינים הטכניים לסדר יעמנה שיוכל למסור את הצוואה למצווה, כפי שנקבע בתקנה.
45. למסירת הצוואה לידי המצווה יש חשיבות גם במובן של גמירות הדעת וסיום הפרשה עבור המנוחה, שלטענת התובעת, דעתה מעוניינת לסיים פרשה זו ובמקרה דין העובדה שהענק מהצוואה לא נשאר בידי המצווה לזמן ומחזק את המסקנה שהמנוחה הייתה רדומה וכלל לא התעניינה בצוואה.
46. בתמ"ש (ת"א) 50190/09, תע (ת"א) 109060/09 פלוריס נ' אהרן, קבע כ"י השופט נפתלי שילה שפגם זה אינו מהותי, המעביר את הנטל למבקש הקצת וכלי המדובר בפגם הניתן לתיקון לפי סעיף 25 לחוק הירושה.
47. כטרם אעבור לדון במחלוקת סביב התעודה הרפואית, עליה מבקשת התובעת להסתמך, אסקור בקצרה את חלקייהם שנמצאו בפעולות הנוטריון:
- א. הנוטריון לא הצטייד בתעודה רפואית עדכנית ליום עריכת הצוואה התעודה עליה נסמך הנוטריון הייתה מיום קודם ליום חתימת הצוואה וזאת בניגוד לקבוע בתקנה 4(ה) לתקנות הנוטריונים.
- ב. הנוטריון לא בירר עם המנוחה מהו סכום הכספים שיש לה בחשבונות הבנק, שהיום חלק מהרכוש שהיא אמורה הייתה להוריש עפ"י הצוואה וכתוצאה מכך לא ידעה מהו היקף הרכוש. כאמור, בימים שקדמו לחתימת הצוואה הוצאו מחשבונה של המנוחה שני מיליון ₪ ועיזבונה הכספי פחות בכשני שלישים.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח' [REDACTED])

- 1 ג. בניגוד לציוי המופיע בתקנה 23(א) לתקנות הנוטריונים, לא מסר הנוטריון למנוחה
- 2 את הצוואה המקורית (ואף לא העתק ממנה).
- 3 ד. הנוטריון לא שמר את הרישומים שערך, ובהם רשם, לטענתו, את הפרטים וההוראות
- 4 שמסרה לו המנוחה בפגישה הראשונה ואת התרשמותו ממצבה. הואיל ובמהלך
- 5 עדותו טען הנוטריון שאינו זוכר פרטים מסוימים, הקשורים בעריכת הצוואה
- 6 ובחתימתה, הרי שיש ליחס את היעדר התרשומת לחובת התובעת.
- 7
- 8 43. בספר **פגמים בצוואות**, המכון למחקרי משפט וכלכלה, מהדורה שניה, קבע שאול שוחט
- 9 שההאילוצוואה בפני רשות יכולה להיעשות באמירת פה, הרי שסוג זה של צוואה ניתן בידנו
- 10 בטוחה פחותה מן המסוגי הצוואה האחרים בכל הנוגע לאמתותה ולגמירת דעתו של המצווה.
- 11 לכן מלוח המחוסיק את הצוואה בפני רשות שורה של דרישות פורמאליות על מנת לחזק את
- 12 אמרי פיו של המצווה ולבסס את האמינות וגמירת הדעת הדרושים לצוואה.
- 13 עוד חוסיף וכתב שהדרישות הפורמאליות לצוואה זו פותחות מאלה הנלוות לצוואת שכיב
- 14 מרע והטעם הוא בטקסיות וחריטיות המתלוות למעמד האמירה בפני הרשות, המזגשים
- 15 את רצינות החלטתה ואת גמירת הדעת הדרושים לצוואה.
- 16
- 17 44. בסעיף 22(ו) לחוק הירושה נקבע לעניין אותו סעיף דין נוטריון כדין שופט. מצד אחד קביעה
- 18 זו מעלה את עיסוקו של הנוטריון למעלה גבוהה, אך מצד שני מטילה עליו אחריות כבדה. לא
- 19 בכל מקרה יש לאשר צוואה נוטריונית שלא נערכה על פי הכללים שנקבעו בחוק הירושה
- 20 ובתקנות הנוטריונים. ישנם מקרים בהם צירוף חלקיים צריך להוביל לפסילת הצוואה.
- 21 במקרה דנן לצירוף ליקויים זה הצטרפה שאלת כשרותה של המצווה לערך צוואה.
- 22
- 23 45. במקרים רבים בהם נדונה שאלת כשירות מצווה לערך צוואה, שאלה שיש לה תבט רפואי
- 24 מובהק, מסתמכים בתי המשפט על חוות דעת מומחה שבית המשפט ממנה למטרה זו. אותו
- 25 מומחה מסתמך בחוות דעתו על מסמכים רפואיים המצויים בתיקים במסד הנתון הרפואיים
- 26 בהם טופל המצווה.
- 27
- 28 46. בדיון מיום 31.10.11 העלה ב"כ הנתבע את הצורך במיני מומחה לבחינת מצבה הקוגניטיבי
- 29 של המנוחה בעת עריכת הצוואה. על כך השיב ב"כ התובעת שחואיל והמדובר בצוואה
- 30 נוטריונית, שניתנה, לטענתו, על פי הכללים, על בסיס חוות דעת, אין צורך במיני מומחה
- 31 מטעם בית המשפט. ב"כ התובעת לא הביע התנגדות שהנתבע יגיש חוות דעת מטעמו והצהיר
- 32 שאין בכוונתו להגיש חוות דעת נגדית ולא מסמכים רפואיים נוספים וכי בכוונתו להסתמך על
- 33 עדות הרופאה שערכה את האישור הרפואי ולחקור את המומחה שהנתבע אמר להגיש חוות
- 34 דעת מטעמו.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח')

- 1
- 2 47. לאחר שהוצגה התעודה הרפואית, אשר שימשה את הנוטריון לצורך עריכת הצוואה, טען
- 3 הנתבע שאין המדובר בתעודה כדין משום שהתאריך המופיע עליה הינו מיום קודם ליום
- 4 חתימת הצוואה. על כך, השיב ב"כ התובעת שבחוק הירושה לא נקבעה דרישה להמצאת
- 5 אישור רפואי לצוואה לפי סעיף 22(א). מקור הדרישה הוא בתקנה 4(ה) לתקנות הנוטריונים,
- 6 בה נקבע שיש לקבל תעודה רפואית, טרם אישור פעולה. לדבריו עפ"י הפסיקה צוואה לפי
- 7 סעיף 22(א) לחוק הירושה שנערכה לפני נוטריון ושלא צורפה לה תעודה רפואית לפי תקנה
- 8 4(ה) לוקה בפגם שלא זו בלבד שיש בו אך לחעביר את חובת ההוכחה לפתחו של הצד המבקש
- 9 להסתמך על הצוואה, אלא שמדובר למעשה בפגם צורני שבית המשפט יכול להתגבר עליו,
- 10 בנסיבות מתאימות, כדי לכבד את רצון המת, באמצעות הוראת סעיף 25(א) לחוק הירושה.
- 11 עוד הוסיף שבהחלט מדוקדקת בפסיקה העלתה כי אין ולו דוגמה אחת, בה הוחלט לפסול
- 12 צוואה או לקבוע שהיא בטלה רק בשל אי עמידת הנוטריון בדרישת תקנה 4(ה).
- 13 ב"כ התובעת הפנה בעניין זה לספרו של השופט שוחט מגמים בצוואות, (1998) בעמ' 135-136.
- 14
- 15 48. כבר עתה אציין, שכאשר ביהמ"ש הניח התנגדות לצוואה אין הוא מסתמך על מרכיב אחד
- 16 בלבד ועל כן יתכן שאכן צדק ב"כ התובעת שטען שלא היה מקרה בו נפסלה צוואה אך
- 17 ורק בשל אי עמידת הנוטריון בדרישת תקנה 4(ה), אך ניתן למצוא פסקי דין בהם העובדה
- 18 שהנוטריון לא הצטייד באישור רפואי מתאים הונתה אחת הסיבות לפסילת הצוואה. ראו
- 19 לדוגמה פסק דינו של כב' השופט סארי גינזבי בת"פ (צרת) 1120/08 ק.ט נ' פ.ז. (8.3.12), שם
- 20 קיבל ביהמ"ש את חוות דעת המומחה בה קבע שהמנוחה לא הייתה מסוגלת לערוך צוואה,
- 21 בין היתר על סמך העובדה שלא הומצא אישור רפואי מיום עריכת הצוואה, כמתחייב מתקנות
- 22 הנוטריונים.
- 23
- 24 49. מכל מקום, המסקנה היא שאף התובעת אינה חולקת על כך שנטל הוכחת כשרותה - אמותותה
- 25 של הצוואה, על נדבכיה, עובר אל שכמי התובעת, כפי שכבר קבעת לעיל (ראו פסקה 15 לפסק
- 26 דין זה).
- 27
- 28 50. בעקבות דברים אלה הגיש הנתבע שתי חוות דעת מומחה מטעמו. האחת מטעם פרופ' מנחם
- 29 פיינרו והשנייה מטעם דר' אשר שלמון. חוות דעת אלה, כפי שיפורט להלן, תומכות בגרסתו
- 30 של הנתבע כי המנוחה לא הייתה כשירה לחתום על צוואה בימים האחרונים לפני מותה,
- 31 וציינו בעייתיות מיוחדת במצבה של המנוחה ביום החתימה עצמו.
- 32

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (אח')

1 חוות הדעת מטעם פרופ' מנחם פיינרו

2 פרופ' מנחם פיינרו שרת כמנהל מחלקה פנימית בביה"ח קפלן ברחובות ובביה"ח בלינסון
3 בפתח תקוה, פרופ' מן המניין ברפואה פנימית באוניברסיטה העברית בירושלים ולאחר מכן
4 באוניברסיטת תל אביב, סגן דיקאן ולאחר מכן דיקאן הפקולטה לרפואה באוניברסיטת תל
5 אביב, ועוד ועוד תפקידים.

6 בחוות דעתו קבע פרופ' פיינרו שמעיון במכלול התיעוד שהועמד לרשותו מתקבל הרשם
7 שבמהלך אשפוזו של המנוחה במחלקה חסיעודית בית חולים [REDACTED] " (במקביל לירידה
8 בתפקודי אברי הגוף, ובמיוחד תפקודי הכבד והכליות) חלה ירידה הדרגתית במצבה
9 הקוגניטיבי, עם החמרה מיוחדת ביום שקדם לעריכת הצוואה, אשר התבטא לסירוגין באי
10 שקט פסיכומטרי וישנוניות ובלבול. לדעתו הדבר נבע משילוב גורמים פיזיולוגיים
11 ומטבוליים, והשפעת תרופתיות כפי שפורט בחוות הדעת.

12 53. על סמך דבריהם אלה, הסיק המומחה שביום 19.1.11 (כ- 50 שעות טרם מותה), בלתי אפשרי
13 היה שהמנוחה תינתן בדיעה צלולה, בהכרח מלאה ובעלת יכולת שיפוט תקין בכדי להבין
14 מעשיה ובכללם לחבין את טיבה של צוואתה ולחתום עליה.

15 54. המומחה נחקר על חוות דעתו ולשאלות י"כ התובעת השיב שבשבוע האחרון מצבה של
16 המנוחה היה בהידרדרות, כאשר המפולת הגדולה ארעה ביום 18.1.11, כלומר יום לפני מועד
17 חתימת הצוואה. עוד השיב שיתכן שד' פ. "תפסה" את המנוחה בשעה כזאת שהייתה צלולה
18 ומאז ההידרדרות התגברה. לדבריו השפעת השילוב של שלושת התרופות הפסיכיאטריות,
19 המשפיעות על מצב ההכרה התחילה לפעול ב-17.1.11 והגיעה לשיאה ביום 18.1.11 אחה"צ.

20 55. במהלך עדות המומחה שבה והתחדדה חשיבות העובדה שהתעודה הרפואית עליה הסתמך
21 הנוטריון נכתבה למעלה מ-24 שעות לפני מועד חתימת הצוואה. עוד נטען תמימות בין המועד
22 בו לכאורה נכתבה התעודה (לפני השעה 12:07) לבין דברים שנכתבו בתיק הרפואי של
23 המנוחה על ידי האח [REDACTED], באותו יום בשעה 14:19, לפיו המנוחה "במצב קשה מאוד".
24 כאן המקום לציין שד"ר פ. לא זכרה באיזו שעה בדקה את המנוחה, אך אישרת שהבדיקה
25 נערכה לפני השעה 12:07. יצוין שבדוח פירוט הבדיקות שנערכו למנוחה לא הופיעה הבדיקה
26 שצוינה בחוות דעת דר' פ. ולתיקה הרפואי של המנוחה לא הוכנס העתק מאותה תעודה.

27 חוות דעת מטעם דר' אשר שלמון

28 56. דר' אשר שלמון, שהינו משנת 2010 מנהל האשפוז האונקולוגי במכון שרת לאונקולוגיה בבית
29 החולים "חדסה", ירושלים. דר' שלמון נושא גם בתואר מומחה למינהל רפואי, מומחה
30 לאונקולוגיה ורדיותרפיה, עבר השתלמות ביולוגית ומחקרית במכוני מחקר באנגליה בטרטון
31 השד ובגנטיקה, בין היתר היה אחראי מרפאות החוץ לאונקולוגיה במכון שרת בביה"ח
32 "חדסה".

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 א' [שם] (אח')

57. לאחר שעיין בתיקת הרפואי של המנוחה, באישור הרפואי שכתבה דר' פ. ובמסמך סיכום הפטירה, קבע דר' שלמון שביום עריכת הצוואה חלה הידרדרות ניכרת במצבה של המנוחה, ובשעות אחה"צ ירדו ערכי לחץ הדם שלה. עוד בשעה 10:02 נכתב שמצבה של המנוחה ירד, סובלת מבחילות, אינה אוכלת, חלשה, ישנונית, הפסיקה לקום מהמיטה, זאת בנוסף לעובדה שעוד יומיים לפני כן הוחל בטיפול בלוריון, שהינה תרופה מרדמה ומשטששת והטיפול הופסק ביום עריכת הצוואה לאור מצבה.
58. מהמתואר לעיל הגיע המנוחה למסקנה שהמנוחה סבלה מדליריום, האופייני לחולי סרטן סופניים בשלב האחרון לחייהם. המנוחה הסביר שהמדובר בתסמונת ניורופסיכיאטרית המתבטאת בירידה ברמת ההכרה או התודעה של אדם ביחס לסביבתו, המופיעה תדיר אצל חולי סרטן הנמצאים למות, מקובל כי בין 28% ל-48% מחולים אלה יפתחו דליריום בימים האחרונים לחייהם. התסמונת כוללת פגיעה בערנות, בתובנה, בקשב ובתפקודים קוגניטיביים רחבים. לאבחון זו הצטרפה אגמיה קשה, רעב, ירידת לחץ דם וכן חשיפה לתרופות היכולות להגביר את מצב הבלבול והשנוניות.
59. המנוחה סיכס את דבריו במילים הבאות:
"מהמתואר לעיל עולה בסתירות גבוהה כי (המנוחה) סבלה בתאריך 19.1.11 מדליריום קשה, מצב בלבולי משמעותי ופגיעה רב מערכתית נרחבת. על כן אני סבור כי (המנוחה) לא היתה בעת החתימה על הצוואה מודעת למעשיה, יכלה לעמת על דעתה או להתנגד ללחץ שהופעל עליה לכאורה ע"י מאן דהוא".
60. מהמסמכים הרפואיים עליהם הסתמכו המומחים לצורך מתן חוות דעתם עולים, בין היתר, הנתונים הבאים:
• בדיווח רופא לפי תאריך אין דיווח על מצב המנוחה ביום 1.11.11, הוא היום בו נטען שהמנוחה מסרה לעטריון את ההוראות לעריכת הצוואה, אך יום לפני כן בשעה 10:33 נכתב: "מטופלת מציינת הקלה במתן שתן. נראת מתרגשת. לא ישנה טוב בלילה. לטיפול הוסף lorivan 1Mg פעמיים ביום".
• למחרת, 19.1.11 (יום עריכת הצוואה) בשעה 10:02 נכתב: "מצב של המטופלת יורד, סובלת מבחילות, לא אוכלת, חלשה, ישנונית, הפסיקה לקום מהמיטה, מבחינת נשימתית וחמודינמית מצב יציב. בבדיקה ללא ממצאים חדשים. מדי פעם מתלוננת על כאבים בגב ובכל הגוף. לטיפול הוסף syr.optalgin sos הופסק lorivan".
• מהדו"ח הטיעודי ליום עריכת הצוואה עולים, בין היתר, הממצאים הבאים:

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (א) ואח'

- בשעה 6:40 במצב קשה/ישנה לסירוגין וכשישנה חוזר. החל מ- 03:00 נצפתה כישנה היטב. מטפלת לצידה.
- בשעה 14:41 מטופלת רדומה רוב שעות היום, רגועה נפשית ופיזית.
- בשעה 19:13 החולה במצב מאוד ירוד שקועה לא אוכלת ולא שותה. התלונה על כאבים קיבלה לפי SOS אופטלוגין נבדקה ע"י רופא וחוזר שקל לתת לה מורפיום אם תמשיך להתלונן על כאבים. חמשד מעקב.
- מות המנוחה נקבע ביום 22.1.11 בשעה 15:30.
61. **כשישנה עדות טאמנה של עזי ראייה על מה שקרה לעומת עדות תיאורטית של מומחה על מה שיכול היה לקרות, אין צורך לומר כי בדרך כלל עדיפה העדות הישירה על העדות התיאורטית. בחינת יום, כשניתן לבחור בין ממשות ותיאוריה, הממשות עדיפה...**
- ע"א 541/63 נ' הרצברג, פ"ד יח(2) 120, 124 (18.3.64).
- על דברים אלה, שמאמר ביחס למהנדס (תנועה), חסתמד פרופ' א. אורגן בספר דיני ראיות, חלק ב', עמ' 300.
62. בספרם של שוחט, גולדברג ופלומין, דיני ירושה ועיזבון, מהדורה שישיה תשס"ה-2005 בעמ' 97 נכתב שביחמ"ש רשאי להסתמך בחומר ראיות אחר המתייחס למועד עשיית הצוואה ולהעדיף על פני חו"ד רפואית, זאת משום שחו"ד עומדת ע"י מומחה אשר לא ראה את המנוח ובמרבית המקרים אף לא הכיר אותו אישית. חוות דעת זו נסמכת על מסמכים רפואיים של המנוח, וכל כולה בחינת "ניתוח לאחר המוות". לעומת עדות מהימנה של עורך הצוואה או העדים לה, עדיפה על פני חו"ד של המומחה, כך עמד חו"ד א' אינה בבחינת "כזה ראה וקדש". וראה גם בעמ"ש (ת"א) 36529-11-10 ב.ש.מ. נ' ש.מ. (28.2.12).
63. בפסק דינו בת"ע (ת"א) 52816-10-10, ות"ע 52824-10-10 א' ואח' נ' י' (27.5.12) העדיף כב' השופט שילה את חו"ד המומחה הרפואי על פני התרשמותם של העדים שהיו בקשר עם המנוח והעידו כי הוא היה צלול לחלוטין.
- נפסק שאכן בחו"ד בחם נטענת "העדר כשירות", קיימות מגבלות מובנות, כאשר מומחה מסתמך על מסמכים רפואיים ולא על התרשמות אישית מהנבדק ובהמשך נכתב,
- "ואולם למרות הקושי הטבוע בסוג זה של חוות דעת, אני לא סבור כי ההלכה לפיה יאמץ בהמ"ש בד"כ את חוות דעת המומחה מטעמו, אלא אם כן קיימת בחו"ד טעות מהותית, לא חלה בסוג חוות דעת שהן "פוסט מורטום". ברור כי על בהמ"ש לקחת בחשבון את המגבלות של חוות דעת מסוג זה, ואולם ככלל, כאשר קיים תיעוד רפואי מקיף, יש ליתן משקל רב לניתוח הממצאים והמסמכים הכתובים, על ידי מומחה".

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 א' ואח' ( )

- 1 כב' השופט שילה סקר פסיקה רלוונטית וקבע שבמקרים בהם העדיף ביחמ"ש את עדות
2 העדים החיצוניים, ונדרשה עמדת המומחה שהגיש חו"ד, היה בד"כ מדובר במקרים בהם
3 חו"ד לא הייתה חד משמעית או שהמומחה לא נסמך על מסמכים רפואיים הסמוכים למועד
4 עריכת תצוואה או שהחומר הרפואי היה דל.
- 5 64. בעניינינו, אינני מקבל את טענת הנתבעת לפיה יש להסתמך על עדות הנוטריון ועל התעודה
6 הרפואית, שכאמור נכתבה למעלה מ-24 שעות לפני חתימת הצוואה ואשר מסקנותיה עומדת
7 בסתירה לתיעוד הרפואי בתיקה של המנוחה.
8 במקרה כזה יש להעדיף את מסקנות וקביעות המומחים הנתמכות על תיעוד רפואי
9 או בייקטיב המנתבסס היטב בראיות. תווית הדעת הסתמכו על מסמכים רפואיים רבים ועל
10 תיעוד רצוף של מצבה של המנוחה מיום אשפוז, עובר ליום בו נפגש הנוטריון עם המנוחה,
11 ממשיך למועד חתימת הצוואה על ידי המנוחה וקיים תיעוד רצוף גם עד למועד פטירתה.
12 הוצג לפני המומחים גם מסמך סיכום הפטירה שכתבה דר' פ. ואשר הדברים הכתובים בו
13 עומדים בסתירה לברייתם שכתבה אותה רופאה באישור שעליו הסתמך הנוטריון.
14 הדברים שנכתבו בחוות הדעת גם התייבשו עם עדותה של המטפלת אשר טיפלה במנוחה
15 ברציפות והייתה עדה לשוניים שחלו במצבה ועם עדותה של [REDACTED] בתו של הנתבע. עדותם
16 בעניין מצבה של המנוחה נמצאת אמינות בעיניי ועדיפות על עדותם של הנתבעת והנוטריון.
17 דברים אלה מבוססים על בחינת אמינותם של העדים בתצהיריהם, בעדויותיהם ובהתנהלותם
18 בבית המשפט בשעת הדיונים. אביא להלן מספר דוגמאות.
19 65. תצהיר העדות הראשית של הנוטריון נערך בצורת לקויה הן בתצהירו והן בחקירתו נישא
20 הנוטריון למעט ממעורבותה של הנתבעת בכל הקשור בעריכת הצוואה, כפי שיתואר בהמשך.
21 במהלך החקירה לא יכול היה הנוטריון לחשיב על מספר שאלות פטענה שאינו זוכר ועניין
22 בקשתו מהמטפלת לסייע למנוחה לחתום על הצוואה, עניין תשלום שכר הטרחה, הנוטריון
23 התייחס בעדותו הראשונה רק לשיק אחד שקיבל עבור טרחתו וכאשר התברר שהיו שני
24 שיקים, לא יכול היה להסביר מדוע לא הציג לפירעון במועד אחד את שני השיקים, הנוטריון
25 לא זכר שאחד השיקים חולל בשל מות המנוחה).
- 26 66. נתגלו מספר סתירות בין עדותו של הנוטריון לבין עדותה של הנתבעת וכפי שכבר ציינתי
27 במספר מקרים העדפתי את עדות הנוטריון על פני עדותה.
- 28 67. הדיון מיום 23.12.12 נעצר למספר דקות על פי הנוראתי, לאחר שהתברר שבתה של הנתבעת
29 שיגרה מאולם ביחמ"ש, באמצעות הסלפון הסלולרי שבידה, מסרים לאנשים שנמצאו מחוץ
30 לאולם ואשר אמורים היו להעיד. בין היתר כתבה הבת את התרשמותה באשר לעדותו של
31 המומחה ובקשר לעדותה של בתו של הנתבע.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (ת"פ) ואח'

68. בדיון מיום 6.1.13 יצאה בתה של התובעת מאולם בית המשפט ובי"כ הנתבע טענה שראתה אותה משוחחת עם אחותה שעמדה להעיד במשפט. על כך הגיב בי"כ התובעת שראה את האחיות כשהן מדוחקות אחת מהשנייה ובתה של התובעת הייתה עסוקה בשיחת טלפון. לאחר דברים אלה התברר שהטלפון הנייד של העדה נותר באולם, על כן חזר בו בי"כ התובעת מטענתו. לאור דברים אלה אסרתי על בתה של התובעת להיכנס לאולם המשפטים.
69. התובעת חודתה בכך שלפחות שיק אחד מפנקס השיקים בחשבון המנוחה מולא לאחר פטירת המנוחה. עוד אישרה שניסתה למשוך כסף ישירות מקופת הבנק לאחר מות המנוחה. איני מקבל את עדותה כאילו ביום חתימת הצוואה חתמה המנוחה על השיקים שנמסרו לנוטריון. הנוטריון עצמו העיד שהמנוחה התקשתה בחתימה על הצוואה ואף נזקק לעזרה לשם כך ואין זה סביר שפנתה שמה בידי התובעת פנקס שיקים חתום, באמצעותו משכה התובעת שני מיליון ש"ח מחשבון המנוחה, תטריח את המנוחה בחתימה על שיקים בסכומים נמוכים יחסית.
70. גם בשל כל האמור לעיל בפרט להעדיף את עדותן של המטפלות והבת אליהם מצטרפות חוות דעתם של המומחים מטעם הנתבע, על פני עדויות התובעת והנוטריון אליהם מצטרפת התעודה הרפואית של ד"ר פ. מיום 18.1.14, אשר אינה חפה מבעיות ומעוררות ספקות כפי שתואר לעיל. עוד יש לציין שד"ר פ. לא הייתה הרופאה היחידה שטיפלה במנוחה. מעדות האחיות עולה שבמנוחה טיפלו 7 רופאים ו-7 מטפלים.
- ג. מעורבות הזוכה בעריכת הצוואה – נטילת חלק בעריכת הצוואה בניגוד לסעיף 35 לחוק הירושה**
71. התובעת, הנחנית על פי הצוואה, ניסתה להמעיט מעורבותה בעריכת הצוואה אולם התברר שמעורבותה הייתה רבה. משהודתה בה, לא רק זאת אלא שנתנה מספר סתירות בין עדות התובעת לבין עדות הנוטריון בעניינים הנוגעים לשאלת המעורבות.
- א. אין חולק שהנוטריון נבחר על ידי התובעת, עמו הייתה לה היכרות רבת שנים. לא נטען גם שהמנוחה חכירה את הנוטריון מטיפול קודם בענייניה או שחייבה סוכה להפנות אליה דווקא אותו נוטריון. אומנם לא ניתן לפסול צוואה אך ורק על סמך העובדה שלנוטריון, שערך את הצוואה, הייתה היכרות עם הנחנה עפ"י הצוואה ואין גם פסול בכך שהנוטריון קיבל בשלב מאוחר יותר מאת התובעת שכר עבור הגשת הבקשה לקיום הצוואה. עם זאת, בנסיבות שהתגלו בקשר לצוואה הספציפית, כפי שחובאו ויובאו עוד בהמשך, לא אוכל להתעלם מהקשר שבין התובעת לבין הנוטריון ונימוק זה מצטרף ליתר הנימוקים המצדיקים קבלת ההתנגדות.
- ב. בתצהיר העדות הראשית הצהיר הנוטריון שהתובעת, אותה הכיר במסגרת פעילות מפלגתית רבת שנים, פנתה אליו ומסרה לו שאחותה, המנוחה, המאושפזת בבית חולים מבקשת לערוך צוואה וביקשה שיבקר אצלה לשם כך.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 א' (פ) ואח'

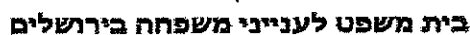
- 1 בשלב מתקדם בחקירה התברר שהזיכרון בין התובעת לבין הנוטריון הדוקה יותר ממה
2 שביקש להציג הן בתצהירו והן בעדותו. הנוטריון מייצג את בנק הפועלים, מקום בו עבדה
3 התובעת והקשר ביניהם נובע גם מעיסוקו זה. אציין שעובדה זו התגלתה באקראי
4 והנוטריון לא מצא לנכון לגלותה בעצמו למרות שעוד קודם לכן נחקר בטיב קשריו עם
5 התובעת. כאשר התבקש הנוטריון להסביר מדוע לא דיווח על כך שהוא מכיר את התובעת
6 גם מעבודתו עבור בנק הפועלים טען שיש לו שיקול דעת מה לכתוב בתצהיר ועניין זה לא
7 היה רלבנטי. יצוין שהתובעת הכחישה בחקירתה שהיא מכירה את הנוטריון מעבודתה
8 בבנק הפועלים ובתצהיר העדות הראשית הצהירה כי הגיעה לנוטריון בעקבות המלצה
9 שקיבלה, אם כי לא הכחישה שהכירה אותו במסגרת פעילותה במפלגה. נשאלת השאלה -
10 אם אמנם לא הייתה חשיבות להיכרות זו מדוע בחרה התובעת להסתירה?
- 11 ג. הנוטריון לא כתב בתצהירו שהתובעת באה למשרדו כדי לזמן לבית החולים על מנת
12 שיעודד את הצוואה וניתן היה לסבור שהזימון נעשה באמצעות שיתוף טלפון. במהלך
13 החקירה התברר שהתובעת באה למשרדו של הנוטריון לשם כך והנוטריון לא יכול היה
14 להסביר מדוע לא נעשה הזימון בטלפון.
15 התובעת הכחישה כי הייתה במשרד הנוטריון לפני מועד כתיבת הצוואה.
16 בנקודה זו אני מעדיף את עדותו של הנוטריון.
- 17 ד. אין חולק שהתובעת תיאמה עם הנוטריון את מועד בואו לבית החולים וקיבלה את פניו
18 של הנוטריון בבית החולים.
- 19 ה. בשל הסתירות בעדויות נותר מועד קבלת המסמכים ששימשו את הנוטריון לצורך עריכת
20 הצוואה לוט בערפל.
21 הנוטריון העיד שהתובעת לא מסרה לו במפגש במשרדו כל פריט בקשר לתוכן הצוואה וכי
22 את המסמכים שנדרשו לצורך עריכת הצוואה מסרה לו לאחר המפגש הראשון עם
23 המנוחה.
24 עוד טען שבמהלך הפגישה במשרדו זיכרו הוא והתובעת דברים כלליים על המפלגה,
25 "נזכרו בכל מיני דברים" ורק בסוף השיחה אמרה לו התובעת שאחותה רוצה לערוך
26 צוואה.
27 כאמור, בהמשך החקירה התברר שהנוטריון והתובעת נפגשו גם במהלך עבודתם ועל כן
28 יש להניח שהיו להם הזדמנויות קודמות לחלופי נשכחות מפעילותם המפלגתית
29 המשותפת.
30 לשאלה מתי מסר לתובעת איזה מסמכים דרושים לו על מנת לערוך את הצוואה השיב
31 הנוטריון: "אני חושב, באותו מעמד, הבטחתי שאני בא למחרת כבר עם זה, אז יש להניח
32 שקיבלתי את זה באותו מעמד". כלומר, בביקורו הראשון בביה"ת.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (חז) ואח'

- 1 בחקירתה הכחישה התובעת בתחילה כי היא הייתה זו אשר מסרה לנוטריון את הפרטים
- 2 הכתובים בצוואה, אך בחמשך העידה שהיא מאמינה שהיא הייתה זו אשר מסרה
- 3 לנוטריון את המסמכים. כאשר נשאלה האם הנוטריון או המנוחה ביקשו ממנה את
- 4 המסמכים השיבה: "דבר ראשון כשהוא ביקש ממני ביקשתי ממנה רשות, היא אמרה לי
- 5 לעשות צילומים".
- 6 הנוטריון הכחיש כי קיבל מאת התובעת פרטים אודות הצוואה במפגש שהתקיים בינו
- 7 לבניה במשרדו וטען שהתובעת מסרה לו את המסמכים בתום הפגישה הראשונה עם
- 8 המנוחה. התובעת לא טענה בתצהירה שבטרם מסרה את המסמכים לנוטריון ביקשה
- 9 הסכמה מהמנוחה למסרם.
- 10 לאור חסרונות הרבות, שינויי הגרסאות ואי היכולת לנמק את סיבת הגעת התובעת
- 11 למשרד הנוטריון, קשה שלא להעלות את התחייה שמא בבואה למשרדו של הנוטריון
- 12 התמנה התובעת למסור לו את פרטי הצוואה ואת המסמכים לעיונו.
- 13 ו. התובעת הייתה נוכחת בבית החולים בשני המפגשים שהתקיימו בין הנוטריון לבין
- 14 המנוחה ובשניהם התלווה לנוטריון בחלק מהזמן בו שהה עם המנוחה בתדרה.
- 15 ז. העובדה שהתעודה הרפואית הייתה מוכנה בטרם הגיע הנוטריון לבית החולים מובילה
- 16 למסקנה שיתכן שמי שהזמין אותה הייתה התובעת ולא הנוטריון.
- 17 ח. התובעת הייתה זו אשר הצביעה על ד"ר פ. כחנאני המטפלת במנוחה למרות שהוכח
- 18 שבמנוחה טיפל 7 רופאים.
- 19 ט. התובעת ביקשה לטשטש את העובדה שהמריצה את הנוטריון מספר פעמים להזדרז
- 20 ולהגיע לבית החולים על מנת לערוך את הצוואה.
- 21 י. בשאלת תשלום שכר הטרחה. יצוין שבעניין זה נאלץ הנוטריון להתייבב פעם נוספת
- 22 לחקירה. במהלך חקירה זו התברר שהשיק שמסרה התובעת לנוטריון לא הובד על ידי
- 23 הבנק בשל פטירת המנוחה. הנוטריון ניסה להתחמק ממתן תשובה לשאלה מי שילם בסופו
- 24 של דבר עבור עריכת הצוואה, אך בסופו של דבר הצביע על התובעת.
- 25 ז2. יתכן שבכל אחת מהעובדות האמורות כשלעצמה לא היה די כדי לקבוע שהתובעת הייתה
- 26 מעורבת מעורבות יתר בעריכת הצוואה אולם צירוף העובדות, כשון באות עם נסיבות
- 27 אחרות, כמפורט בפסק דין זה, יוצרות מסה קריטית שמחייבת היעדרות לבקשה לפסול את
- 28 הצוואה.
- 29
- 30

ת"ע 11-05-47338 א [REDACTED] (תאריך)

ג. השפעה בלתי הוגנת של התובעת על המנוחה

73. סעיף 30 לחוק הירשאה, עוסק בנסיבות מסוימות, בהן ניתן לקבוע שהצוואה אינה משקפת את הרצון האמתי של המצווה ועל כן בטלה. לפי סעיף זה, חוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, אינס, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית - פסולה.
74. בע"א 3828/98 מיבקשוילי נ' מיבקשוילי, פ"ד נד(2) 733 (2000) נקבע שלא די בהשפעה על המצווה, כדי לפסול צוואה. נדרש שההשפעה תהיה לא הוגנת, היינו, השפעה המוגעת ברצונו התופשי של המצווה. עוד נקבע שמבחינת התוצאה, עילה זו זהה לעילות הבטלות האחרות שנקבעו בסעיף 30 לחוק, היינו: אונס, אינס, תחבולה ותרמית, שאינן אלא סוגים של השפעה לא הוגנת. שכנוע או השפעה שנעשים בנימוס, ללא לחץ ואיומים, אינן בהם כל פסול.
75. קיים קושי לקבוע מסמרות בשאלה אימתי ההשפעה מותרת ואימתי היא עוברת את גבול המותר ונכנסת לתחומי האיסור. השאלה אם ההשפעה הייתה בלתי הוגנת אם לאו היא שאלה ערכית נורמטיבית, אשר על ביהמ"ש לקבוע, על פי מושגים של מוסר אישי ומוסר חברתי, תוך שאנו מכוונים מחשבותינו לרצון האמתי והתופשי של המצווה. לעיתים התבדל בין השפעה בלתי הוגנת להשפעה הוגנת מעורפל ואינו ניתן לתחימה חד משמעית, אלא קשור במחותה של ההגיונות.
76. בע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרוס, פ"ד מס(1) 318 (1995). נקבע שכל אדם נתון להשפעות הסובבים אותו ולהשפעות הסביבה, שכן מעשיו של כל אחד נגזרים גם מאישיותו וגם מאילוצים שהחיים מעמידים בפניו. השפעות אלו כולל הן מרכיב ברצונו "האמתי" של אדם ואין בהן כדי לפגום ברצונו. על פי פסק הדין, עניינו של החוק הוא בהשפעה בלתי הוגנת, לאמור, בהשפעה שאינה השפעת סיגרה, מעשה שבכל יום, אלא בהשפעה שיש בה מרכיב של אי הגיונות, על פי מושגים של מוסר אישי ושל מוסר חברתי. המושג "אי הגיונות" הוא מושג-מסגרת ותוכנו ימצא בהכרעות אינדיבידואליות שתעשנה מעת לעת, על פי השיקולים הפרט והכלל, בתקופה מסוימת ובמערכת מסוימת.
77. בפ"ד מרוס הני"ל נקבעו ארבעה מבחנים שיש בהם כדי לסייע לביהמ"ש לבדוק קיומה של השפעה בלתי הוגנת:
- א. **תלות ועצמאות** - האם בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה, היה המצווה עצמאי, הן מבחינה פיזית והן מבחינה שכלית הכרתית. יש לבחון שאלה זו לאורך תקופה גתונה, אך לא פחות חשוב לברר מה היה מצבו של המצווה במועד עריכת הצוואה. תלות פיזית אינה עדות מספקת לתלות בזולת, שכן יתכן שעצמאותו השכלית תחפה על התלות הפיזית.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 א' (מחוז) ואח'

- ב. **תלות וסיוע** - מקום בו התברר שהמצווה לא היה עצמאי ונוקד לסיוע הזולת, יש לבחון את טיב הסיוע שניתן לו, את היקפו ואת מידת התלות של המצווה, באותו סיוע וממילא במי שהעניק לו אותו. חשיבות מיוחדת נודעה בהקשר זה לשאלה אם הנחנה היה היחיד שסיוע למצווה בכל צרכיו, או שהמצווה הסתייע גם באחרים.
- ג. **קשרי המצווה עם אחרים** - ככל שיתברר שבתקופת הרלוונטית לעריכת הצוואה, היה המצווה מנותק לחלוטין מאנשים אחרים, או שקשריו עם אחרים היו מועטים ונדירים, תתחזק ההנחה שהמצווה אכן היה תלוי בנחנה.
- ד. **מבחן נסיבות עריכת הצוואה** - ככל שמעורבות הנחנה בעריכת הצוואה גבוהה יותר, כך קיים יותר סיכון לקיומה של השפעה בלתי הוגנת על המצווה. יצוין כי מדובר בנטיית חלק בעריכת הצוואה, גם כזה שאיננו מביא, בפני עצמו, לפסילת הצוואה, על פי סעיף 35 לחוק.
78. השימוש במבחנים אלה, צריך שיעשה בוהירות רבה, תוך הבנה שבתלות כשלעצמה, אין משום ראיה מספקת לקיומה של השפעה בלתי הוגנת ואף לא לחקמת חזקה בדבר קיומה. לפיכך, יש לשים את הדגש על אי ההגינות שבחשפעה, כתוצר של אופי מערכת היחסים שבין המשפיע למושפע. לא קיומה של השפעה פוסל את הצוואה, אלא קיומו של יסוד בלתי הוגן בה, שעיקרו ניצול תלותו, חולשתו או חוסר יכולתו של המונח לנסח צוואה לטובת הנחנה. יסוד אי ההגינות בחשפעה נלמד גם כן, מנסיבות הפעולה ולא דווקא בשל מטרת המעשה או בשל התוצאות שאותן מבקש המשפיע להשיג, ואין דיני ירושה ועיזבון, עמ' 101 וכן ע"א 681/77 מרק נ' שאבי, פ"ד (לגו) 7 (1978) 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד (נד) 215 (2000). לא תוכנה של הצוואה היא הקובע את קיום ההשפעה הבלתי הוגנת, אלא נסיבות עריכתה וחליכי עריכתה. לפיכך נעצם העובדה שאדם מטפל באיש גלמוד, בתקווה שזה יגמול לו בעריכת צוואה לטובתו, אין בה כדי לפסול את הצוואה, אפילו מבקש הוא ממנו לעשות צוואה. החוק אינו פוסל צוואה, לאחר השפעה או שכנוע של המצווה. שכנוע כזה, כשהוא נעשה בנימוס וללא לחץ ואיומים מפורשים, אין בו פסול, ואין דיני ירושה ועיזבון.
79. רשימת המבחנים שבפרשת מרום אינה רשימה סגורה. נסיבות תחיים, על כוונותיהן חריבים, אינן מאפשרות קביעת כללים נוקשים ובלעדיים ובסופו של יום על השופט להתרשם ממכלול הנסיבות ולחסיק את מסקנותיו, בכל מקרה לגופו. יהיו מקרים בהם יסיק השופט, על בסיס אחד או יותר מן המבחנים הנ"ל, שיש להעביר את הנטל להוכחת אי-השפעה לכתפיו של הנחנה ואף יהיו מקרים בהם עולה מבדיקת הנסיבות, תוך היעזרות במבחנים האמורים, שניתן לדלג על שלב העברת הנטל ולקבוע כי הוכח פוזיטיבית שהייתה השפעה בלתי הוגנת וכי יש לפסול את הצוואה, ראו פסק דינו של כ"י השופט גרינברגר בת"ע 42270/04, 42271/04 פלונים נ' אלמונים (לא פורסם).

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 (א) ואח'

80. בראש פרק זה, של השפעה בלתי הוגנת, ניתן לחלק את טענות הנתבעים לשתי טענות משנה:
א. בידוד המנוח מהחברה בכלל ומהנתבעים בפרט.
ב. הפעלת לחץ על המנוח לערוך את הצוואה.
- בידוד המנוח מהחברה בכלל ומהנתבעים בפרט:
79. במקרה זה לא ניתן להעלות טענה זו משום שהן הנתבע והן בתו של הנתבע היו בקשר יומיומי עם המנוחה ובתו של הנתבע הייתה זו אשר מינתה את המטפלת אשר טיפלה במנוחה בעת אשפוזה בבית החולים והייתה בקשר מתמיד עמה.
- הפעלת לחץ על המנוח לערוך את הצוואה:
80. התובעת הצהירה שהנורמים המקצועיים בבית החולים המליצו לפניה לעדכן את המנוחה בדבר מצבה הקשה. היה זה, לטענתה, על מנת שהמנוחה תסדיר את "הנושאים הכספיים על כל ההיבטים הנלווים" התובעת טענה שבעקבות דברים אלה נערכה שיחה עם המנוחה והיא ביקשה מהנתבע לזמן עורך דין על מנת שיכין עבורה צוואה, אך הנתבע לא שעה לבקשתה. יצוין שבחקירתה הודתה התובעת כי לא שמעה מפי המנוחה את הבקשה שהנתבע יזמן עורך דין על מנת שיכין צוואה, וכי דברים אלה נמסרו לה מפי בתה.
81. הנתבע הצהיר ששלושה שבועות לפני מותה הצהירה לו המנוחה שהתובעת חוקרת אותה בקשר למערכת היחסים הכלכלית ביניהם. עוד הוסיף, שהמנוחה לא ביקשה ממנו מעולם לזמן נוטריון לבית החולים וכי לא הכירה את המילך "נוטריון". לדבריו סוכם ביניהם בכל השנים כי מי שיוותר בחיים יירש את מי שילך לעולמו ראשון. נתמיד העריך שהוא יהיה זה אשר ילך לעולמו תחילה. הנתבע נחקר בעניין המונח "נוטריון" אך לא נשאל כלל אם המנוחה ביקשה ממנו לחבא עורך דין על מנת שיכין עבורה צוואה.
82. המטפלת הצהירה שלפחות בשתי הזדמנויות, כאשר התבקשה לאמת מחדשה של המנוחה שמעה את התובעת אומרת למנוחה, בקול תקיף, משפטים כגון: "מגיע לי, לא! לא מגיע לי?". לדבריה המנוחה הייתה באותה עת חלשה ותשובותיה לא נשמעו.
83. לאור מצבה של המנוחה, כפי שנסקר בהרחבה בפסק דין זה, ועל סמך העדויות שהובאו בפני הגעתי למסקנה שהאפשרות שהמנוחה היה נתון ללחצים מצד התובעת היא אפשרות סבירה.
84. לאחר שסקרתי את מצבה של המנוחה ואת נסיבות עריכת הצוואה, הגעתי למסקנות הבאות, אשר יפורטו בהתאם לקריטריונים שנקבעו בפס"ד מרום הנ"ל:

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 אלבז, שופט ואח'

- 1 א. **תלות ועצמאות** : עקב מצבה הבריאותי הקשה, כמתואר במסמכים הרפואיים, הייתה
- 2 המנוחה תלויה באחרים תלות מוחלטת. הוכח שהתובעת התזיקה בפגש השיקים של
- 3 המנוחה ומשכה ממנו סכומי עתק, הן בשבועות שקדמו לפטירת המנוחה ואף מיד
- 4 לאחר מות המנוחה. התובעת זכתה אף נכנסו לדירת המנוחה, המשמשת גם דירת
- 5 הנתבע והוציאו ממנה מסמכים וחפצים.
- 6 ב. **תלות וסיוע** : המנוחה הייתה נתונה בצורה מוחלטת לסיועם ועזרתם של צוות בית
- 7 החולים והסובבים אותה. עם זאת יש להזכיר שהמטפלת שטיפלה במנוחה נבחרה על
- 8 ידי בתו של הנתבע.
- 9 ג. **קשרי המצווה עם אחרים** : כאמור, לא נטען שהתובעת ניתקה את המנוחה ומונעה
- 10 בעד קשר עם אחרים.
- 11 ד. **מבחן נסיבות עריכת הצוואה** : בנוסף למחדלים שנתגלו בבל הקשור לעריכת הצוואה
- 12 והחתימת המנוחה נכשל ניסיונה של התובעת לחציג מצג לפיו כל תפקידה בעריכת
- 13 הצוואה, הצטמצם בחקירת הנוטריון ובזימונו לבית החולים. נעשה ניסיון להמעיט
- 14 מחשיבותה של ההיכרות של הנוטריון לבין התובעת. במהלך הדיון עלו תמיהות ואי
- 15 התאמות רבות, בין היתר במסגרת למצבה של המנוחה באותה תקופה ובאשר למועד
- 16 מסירת המסמכים לנוטריון.
- 17 **לסיכום**
- 18 85. כאמור, המנוחה לא הייתה צלולה בתקופה שקדמה לחתימת הצוואה. הנוטריון לא הקפיד
- 19 להצטייד בתעודה רפואית אודות מסוגלותה לתת צוואה ביום עריכת הצוואה, למרות
- 20 שהיה מודע לצורך בתעודה כזו. מצבה הרפואי והנפשי של המנוחה ותלותה בזולת הפכה
- 21 אותה לנתונה ללחצים. נסיבות עריכת הצוואה מעורבות תמיהות ומגלות שהתובעת, הזוכה
- 22 על פי הצוואה, נטלה חלק בעריכתה. לאור האמור לעיל, אני מקבל את התנגדות הנתבע.
- 23 86. אני מחייב את התובעת לשלם לנתבע את הוצאות המשפט ובכלל זה הוצאות הכנת חוות
- 24 הדעת וחקירת המומחים, והנוטריון, לפי חשבוניות שיציג וכן השתתפות בשכר טלפון בסך
- 25 20,000 ש"ח בתוספת מע"מ כדין. הסכום יחא צמוד למדד יוקר המחירים לצרכן ויישא
- 26 ריבית חוקת מרבית מהיום ועד לתשלום בפועל.
- 27
- 28
- 29 ניתן היום, כ"ט תמוז תשע"ד, 27 יולי 2014, בהעדר הצדדים.
- 30
- 31 שלמה אלבז, שופט
- 32

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

ת"ע 47338-05-11 [שם פרטי מוסתר] ואח'

1

להחזים סגור

24 מתוך 24